Political „*Radical Orthodoxy*”

Viorella MANOLACHE

*The present study connects to the signals of theoretical registries as offered by **Radical Orthodoxy**, which defines itself as an innovator movement within a “massive project of re-narrating reality” and considers itself to be a contemporary theological direction marked by distinct profound sensitivities, and cumulating both **participatory philosophical** events and **incarnate theological** events. One can thus launch and verify the hypothesis proving that RO is not exempted from those **third-order** postmodern formulations to which it diligently applies: **warning – alternative – programmatic endeavor; direction – project– philosophy; pro(– ject, – gram, – spective)**. Within the Linda Hutcheon – Jean Fr. Lyotard line one can reassess a directioning of postmodernist politics through a change of direction occurring within **postmodern trajectories** imposing **plus-mediation; theology must debate something else, accepting (as collage) the specific difference; exegesis – cultural meditation – philosophical meditation**. In an opportune mixture, the terms Radical and Orthodoxy configure the landmarks of a **hyper-spiritualiz(ing) particular ontology – a no-holds-barred neutral and secular rejection project** – admitting that, in a note of Habermas-ian inflexions, Christianity represents a complex space, **a participatory mediation sphere**; a **Eucharistic model** - as nodal point of any political agenda - as applied to concepts such as **border, citizenship, peace practice and conciliation**. The study’s originality resides in/from decreeing the philosophical– theological movement as an ideatic current concerned with a (re)estimation of reconfiguration reflexes of nihilo-centric ideology (motivational Sloterdijk-ian nihilism) and an exponential factor for the paralogical tendencies of (re)signifying postmodernism through an **essentially postmodern theology**.*

Keywords: Postmodern Trajectories, Radical Orthodoxy, Postmodern Theology, Direction - Project - Philosophy.

Revendicată pe filiera cambridgean-anglicană a post-structuralismului, cu contribuții/reflexe la/în sistemul operant al unei *noi teologii* cu tendințe literalizant-continentale, formula articulantă propusă de *Radical Orthodoxy* (RO) precizează modalitatea de (re)considerare a credinței și a practicii/practicării acesteia în lumea post-secularã, autodefinindu-se drept mișcarea novatoare cu un „masiv proiect de re-narare a realității”.

Considerată un veritabil *avertisment* – la limita depășirii capriciilor postmoderne și a formulelor hibridiza(n)te resimțite dinspre moștenirea Anglo-

BDD-A19532 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:20:50 UTC)

Catolicismului –, RO este concepută, din perspectiva dublei filiații, cu borne deschise, ca proiecție *alternativă,* armonizantă a vechiului și a noului – „mișcare teologică contemporană, sensibilitate cu voce distinctă", corelînd, deopotrivă, elemente de *filosofie participativă* și de *teologie încarnată*[1].

Intervențiile arondate proiectului (re-)/(pre-)iau atît construcțiile/politicile moderne, cît și pe cele postmoderne intersectate în zona realității secular-independente, cu reverberații în (re)ancorarea acestora în/pe fundamentul *construcției de semne* (John Milbank[2]), în revitalizarea rutinei postmoderne prin conectarea la *potențialitățile nelimitate ale limbajului* (Catherine Pickstock[3]); de fapt, se concretizează un *demers programatic* de apărare a practicilor reflexiv-meditative ale postmodernului[4].

Toate aceste (de-)/ (în-)semne vizează efectul de *non murti bingism* care revăzut și comentat prin lentilă literar-filosofico-istorică, via St. I. Witkiewicz – Czeslaw Milosz, ne permite să afirmăm că RO anulează repercusiunile acestui murti bingism, propunînd alternativa (re)compunerii și a revenirii la un anumit coeficient de sensibilitate, ca și stratagema de a recurge la modalitatea non-organică pentru a trasmite concepția despre lume, prin apelul la *metanarativitate*, ca direcție corectoare a sincopelor *operate de istorie în istorie*, și pentru a organiza un contra-atac al eticii la adresa ontologiei.

Dincolo de aceste note de întemeiere, R. R. Reno[5] sancționa brandul teoretic *Milbank & Co*. pentru imposibilitatea de a se despărți de eticheta de *putere subversivă* (de *sub-centru* s.n.), reproșîndu-i supraîncărcarea cu jargonul postmodernist și focalizarea în exces asupra deconspirării vidului întreținut de nihilismul postmodern.

Totuși, Reno nu poate nega ambițiile critic-constructive ale proiectului (chiar dacă acestea sînt inegal repartizate), prin abordarea unei viziuni creștine de cuprindere și substituire a laicismelor moderne și postmoderne într-o/ printr-o *nouă teologie*, independentă de imixtiunile, dar și despovărată de medierile și compromisurile celei moderne: *o teologie cu adevărat postmodernă*.

Afișînd o atitudine critică (în ton cu cele două ipostaze: *Derrida-nesalvatorul* și *Foucault-nesanctificatul*), RO remarcă, milbank-ian, că, doar pentru teologie (și *numai* pentru aceasta), conceptul de *diferență* rămîne unul real, nesubordonat procesului univoc al represiunii necesare. De asemenea, RO susține că, prin

---

[1] James K.A. Smith, *Introducing Radical Orthodoxy. Mapping a Post-Secular Theology*, Baker Books, 2004.

[2] Vezi, în acest sens, John Milbank, *Theology and Social Theory: Beyond Secular Reason*, Blackwell, Oxford, 1993 și *The Word Made Strange*, Blackwell, Oxford, 1997.

[3] Catherine Pickstock, *After Writing: On the Liturgical Consummation of Philosophy*, Blackwell, Oxford, 1997.

[4] Vezi colecția *Radical Orthodoxy: A New Theology* editată de John Milbank, Catherine Pickstock și Graham Ward, Routledge, NY, 1999.

[5] R. R. Reno, *The Radical Orthodoxy Project*, February 2000, http://www.firstthings.com/article/2000/02/the-radical-orthodoxy-project, accesat la 1 octombrie 2014.

BDD-A19532 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:20:50 UTC)

avansarea unui cadru participativ şi prin afirmarea unei poetici analogice semiozei, păcii şi registrului metanarativ (la distanță de postulatul violenței originale), alternativei teologice îi corespund *o direcție – un proiect – o filosofie*, care au ca obiectiv revalorificarea metafizicii neoplatonice drept explicație pentru liantul care ține lumea dimpreună – într-o unitate semantică: *și* sens *și* persoană *și* practică socială.

Schema de funcționabilitate a termenilor Radical și Orthodoxy: la început era secularismul...

Concepută ca modalitate de (re)evaluare a *poesis*-ului și organizată ca formulă de mediere a transcendenței, mișcarea RO, prin chiar denumirea ei – constînd în juxtapunerea termenilor *Radical* și *Orthodoxy* –, configurează reperele unei *ontologii particulare*, hiperspiritualiza(n)te, care constituie un prilej de (re)afirmare a statutului creștinismului platon-ian de ideal pozitiv și de raportare la o anumită ontologie univocală de regîndire a nihilismului modernității (reevaluat tocmai din interiorul taberei sale – via Calvin sau Luther), în sensul în care, filtrată din perspectivă calvină, *Euharistia devine semiotică*.

Consimțind ignorarea, chiar anihilarea materiei, RO susține cu fermitate că nu există realitate autonomă, așa cum nu există nici o rezervă de teritoriu-autonomie-existență fără dovada/actul de participare a/al Creatorului.

Pe scurt, se sistematizează un *proiect de rejectare fără rezerve a neutralului și a secularului.*

După părerile lui John Milbank, Catherine Pickstock și Graham Ward[6], RO nu reclamă o simplă întoarcere la sursele nostalgiei premoderne (prin regîndirea secularismului din/în estetică, politică, societate, familie, spațiu etc.), ci anunță, pe un ton convingător, apariția unei *devieri postmoderne*, la distanță de registrul teologiei liberale, de recuzita/canoanele stilului neo-ortodox, recomandînd recuperări nihiliste necantonate în indeterminență: în egală măsură, lansare/testare de posibilități raționale și impregnare a actualității cu/de credință.

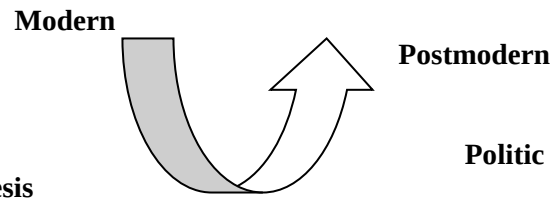

Cotitura schematizant-dual sugerează o imagine similară cu aceea a benzii lui Möbius, în care punctele de pe suprafaţa interioară şi cele de pe suprafaţa exterioară fac parte din acelaşi tipar bidimensional, model-cadru care permite parcurgerea suprafeței benzii, nedepăşind marginile ei. De aici, imposibilitatea de a

[6] John Milbank, Catherine Pickstock și Graham Ward, *Radical Orthodoxy: A New Theology*, Routledge, NY, 1999.

BDD-A19532 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:20:50 UTC)

se stabili o corespondență perfectă între acestea, prin mișcările de translație și de rotație, de neechivalență și de non-identitate perfectă[7].

Confirmînd tocmai desprinderea de imaginea în oglindă, pentru RO, termenul *Orthodoxy* reprezintă matricea patristică și modalitatea de racordare la preceptele *creștinismului exemplar,* cu preluarea selectivă, prin împrumut, a accentelor neo-ortodox-barth-iene (de refuz al tuturor formelor de mediere), în ideea că, în afara cunoașterii și a culturii, ar putea exista o formulă de *plusmediere*: *teologia trebuie să discute despre altceva, acceptînd (în colaj) diferența specifică: exegeză-meditație culturală și filosofică*.

Termenul *Radical* subliniază întoarcerea la tradiția patristică și medievală (la Augustin), deopotrivă, reacție sistematic-critică la adresa societății moderne, dar și oportunitate de regîndire a tradiției și de contestare a secularului, de re-vedere și de re-evaluare a creștinismului drept *domeniu/cadru/sferă de mediere participatorie.*

Politica „Radical Orthodoxy": (per)mutări hutcheon-iene

Insistînd în analiză pe *direcțiile* (și *cotitura*) postmodernismului (considerat mai puțin un concept și mai mult o problematică variată), vom admite, via Linda Hutcheon[8], că *reprezentarea postmodernismului* poate fi calificată drept un paradox al complexității și al criticii, al reflexivității și al istoricității, dar poate fi percepută și ca expresie subminantă a convențiilor și a ideologiilor culturale și sociale dominante ale lumii occidentale din secolul al XX-lea. Trebuie menționată, în consecință, implicarea factorului politiza(n)t în repotențarea formelor trecutului, fără a se renunța la problematizare, demers la care rezonează, structural și tematic, și proiectul *Radical Orthodoxy.*

Aserțiunile hutcheon-iene, decantate prin filtrul-tip RO, converg spre ideea că postmodernismul poate fi considerat un *fenomen* care emite teoretizări asupra oricărui segment societal și care își declară apetența special-particulariza(n)tă pentru revizuirea și restabilirea tuturor ierarhiilor; în esență, este particularizat un fenomen a cărui manifestare rezidă în contradictoriu și politic și al cărui aspect/tonus este conștient, contrastiv și autosubminator. Cu referire la *Postmodernist Representation*, Linda Hutcheon constată că, de fapt, concilierea și armonizarea celor două concepte (postmodernism și reprezentare) creează formula cea mai potrivită pentru a plasa într-o relație interconectantă imaginea, narațiunea și finalitatea (producătorul ideologiei).

În această viziune, postmodernismul *dedoxifică* reprezentările culturale de reziduurile lor politice și precizează că lumea nu se poate cunoaște decît apelînd la rețelele de sisteme semnificative, stabilite social și la manifestările care compun cultura, subliniind că metaficțiunea istorică reprezintă modalitatea propice de a legitima identitatea colectivă.

RO ilustrează capacitatea de delimitare și de definire a unui spațiu alternativ care conservă un registru independent teologic și, de asemenea, confirmă

[7] Clifford A. Pickover, *Banda lui Möbius*, Editura Humanitas, București, 2013.
[8] Linda Hutcheon, *Politica postmodernismului*, Editura Univers, București, 1997.

BDD-A19532 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:20:50 UTC)

constituirea unei discipline care studiază limbajul, cunoaşterea, corpul, experienţa estetică şi comunitatea politică, dintr-o dublă perspectivă: prima, cu reflex în stabilitatea eternă, reconsideră însemnele securităţii pur-imanente (urmînd schema *mathesis*-ului); a doua reclamă finitul căruia îi este afectată integralitatea, prin contaminarea umanismului epistemologic modernist cu nihilismul ontologic postmodern.

În partitura RO, componenta *teologică a participării* identifică, pe plan material şi/sau spiritual, false alternative şi solicită (re)gestionarea fiecărei sfere particular-culturale, apelînd la instrumentarul teologic prin care se demonstrează *revelarea infinitului în finit*.

De fapt, se facilitează (involuntar) revenirea la demersul Lindei Hutcheon, din unghiul incidenţial al metaficţiunii istoriografice, ca mod de construcţie al viziunii despre lume şi despre sine, al misiunii de mediere de/prin particularizare şi (de)contextualizare, de semnalare critică a reprezentărilor prezente, provenind din cele trecute, şi de acceptare a consecinţelor ideologice derivate, deopotrivă, din continuitate şi diferenţă. Dar trebuie să recunoaştem că sînt omise atenţionările/sublinierile hutchon-iene cu reverberaţii în următoarele constatări: aplicînd centrului (dubitativ) un chestionar cu privire la puterea şi la politica sa, critica postmoderrnă nu poate fi decît compromisă; hybris-ul cultural, în accepţia autenticităţii, nu poate fi disociat de modelul metaforic umanist; supus acţiunii de *dedoxificare*, postmodernismul reprezintă parte a aceleiaşi crize a autorităţii culturale.

Într-un aplicat (a)flux dialogal Jonathan Chaplin – John Milbank[9], erau comentate anumite trăsături definitorii ale politicii RO, exprimate prin conceptele de *socialism al harului* / *spaţiu complex* (Milbank) – *comunităţi urbane* / *oraşele lui Dumnezeu* (Ward) – *puterea crucii* (Bell) – *economia eclesiocentrică* (Long) sau *anarhism euharistic* (Cavanaugh).

În pofida tuturor inflexiunilor de stînga, prezente în matricea unui creştinism cu modulaţii resimţite pe filiera socialismului anarhic, Graham Ward evidenţia persistenţa *disciplinelor seculare ad-hoc*; singura disciplină cu statut cvasiteologic dintre acestea era considerată *teoria socială*, *antropologia* fiind decretată parţial inocentă empiric, iar *teologia* reprezenta o formulă permanent mediată, restrînsă la spectrul tehnic.

Adnotînd aceste opinii conjugate, *politica Radical Orthodoxy* ar miza pe expunerea şi pe potenţarea conceptului de *comunităţi suspendate*, pledînd pentru modelul participării analogice în Dumnezeu (Cristos), drept formulare a unui răspuns pertinent care vizează caracterul premeditat, ordonat, calculat şi justiţiar al creaţiei.

[9] Jonathan Chaplin în dialog cu John Milbank, "Suspended Communities or Covenantal Communities?: Reformed Reflections on the Social Thought of Radical Orthodoxy?", 15 septembrie 2003.

BDD-A19532 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:20:50 UTC)

În notă milbank-iană, socialismul ontologic al (pre)destinatului îşi extrage resorturile din pacea augustin-iană, oferind un model pentru întemeierea comunităţii, cu referire esenţială la *reciprocitate*.

În accepția RO, *caritatea* este misiunea responsabilă ce presupune asociere liberă, schimb public, fraternitate, deopotrivă, operantă în schimburile comerciale, în interiorul mănăstirilor și/sau în universităţi.

Spaţiul complex devine conceptul apt să transmită convingător o critică la adresa statului conturbat de centralizarea asocierilor intermediare, prin analogie cu modelul ideal al spaţiilor gotice prevăzute cu intrări plurale.

Deloc întîmplător, John Milbank pleda pentru contaminarea socialismului creştin cu ideile/reflexele ponderate ale dreptei politice, conexiune care ar permite activarea laboratorului funcţional al subiecţilor liberi, capabili de asocieri multiple, ghidaţi de Logosul Divin, ca mod(alitate) de situare ontologică în categoria Proporţiei şi a Armoniei.

În opinia lui Daniel Bell, teologia eliberării îşi asigură funcţionabilitatea din/prin amplasarea dincolo de sfîrşitul istoriei, amendament care stabileşte imperativ dezideratul politic al creştinismului, potenţat de formula politicii participativ descentralizate în care *politica crucii* imprimă, în egală măsură, redistribuirea penitenţei şi refuzul suferinţei.

Atari constatări programatice au ca impact declarat argumentele care susţin că Dumnezeu nu este substanţă, creaţia nu este un produs finit al spaţiului, că nu există categorii definitiva(n)te precum universal şi esenţial şi că spaţiul social nu dispune de fixitate metafizică; singura alternativă agreată rămîne aceea a comunităţilor suspendate, considerate exemple ilustrative ale asocierii libere.

În stilul de analiză propus de Jonathan Chaplin, diferenţa esenţială dintre RO şi instrumentalismul liberal ar consta în reevaluarea viziunii calvine care decide că toate relaţiile sociale (fie ele contractuale sau organice) sînt reacţii şi răspunsuri la adresa voinţei/chemării divine, manifestare concretă a imperativului de a crea norma dictată de Dumnezeu.

O astfel de abordare reclamă, în accepția lui Milbank, critica statului şi recunoaşte rolul statului doar pe plan utilitar, în sensul reafirmării, pe urmele lui William Cavanaugh (artizanul teoriei politice a *Radical Orthodoxy*), a unei mediaţii nondialectice între/dintre *identitate* şi *varietate*, demers care implică, simultan, *stabilitate* şi *flux*, cu menţiunea absolut necesară că acesta susţine constituirea/necesitatea unei centralităţi liturghice ca formă/formulă de putere.

În aceeaşi notă analitică, Cavanaugh[10] propune înlocuirea rolului integrator (secular) al statului cu o formulă urgentată de trecere de la *soteriologie* la *alternativa euharistică*, în fapt, o *teologie politică* care să (re)interpreteze pierderea şi recîştigarea unităţii primordiale şi primare, eşua(n)te tocmai prin modelul Hobbes-Locke-Rousseau, care atribuia statului misiunea ingrată de răscumpărare a rupturii iniţiale.

[10] William Cavanaugh, *Torture and the Eucharist: Theology, Politics, and the Body of Christ*, Oxford: Blackwell Publishing, 1998.

BDD-A19532 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:20:50 UTC)

Din comentariile anterioare se desprinde teoria convingătoare emisă de RO că acesta [statul] se fundamentează pe o *antropologie teologică dinamică* care intervine şi influenţează procesul social pentru a forma şi a promova, în final, un *commonwealth* de indivizi suverani şi pentru a regîndi teritoriul/graniţa cu apel la *religio*, având statut de disciplină habitual-unificatoare.

Propunerea lui Cavanaugh[11] rezidă într-o ipostază a politicului coordonată de *anarhismul euharistic* – nonhaos, abordare difuză a unei false teologii şi antropologii despre drept şi dorinţă, interogare *radicală* a noţiunii de proprietate şi de *dominium*, cu referire directă la integrare şi la eliberarea de politica centrului şi a marginii, a localului şi a universalului. *Modelul euharistic* conturat redefineşte punctele tari ale agendei politice denumite în termenii-concept: *graniţă, cetăţenie, practică a păcii* şi a *reconcilierii*[12].

Semnale neignora(n)te româneşti

Recunoscînd în găzduirea (deloc întîmplătoare, în cadrul manifestărilor rezonante la profilul certificat european al oraşului Sibiu) de către Arhid. prof. univ. dr. Ioan I. Ică, jr. a dezbaterii de idei-în priză-directă John Milbank – Jean - Yves Lacoste – Jad Hatem – Nicholas Loudovikos (conjugată cu livrarea operei lui M. Henry, J.-L. Marion sau J.-Y. Chrétien ale căror traduceri au apărut la editura Deisis), o modalitate teologico-filosofică românească de a fi în flux, evidenţa (i)mediată este aceea a unui semnal neignora(n)t al ofensivelor teologico-filosofice care dinspre reperele unei *nouvelle théologie* (re)certifică amplitudinea particulară a unui aflux punctual/punctuat: RO reprezintă *ceva mai mult* decît o altă concepţie integrată plutonului de variante multiplicate ale teologiei contemporane regăsită în *paradigma creştin-teologică a coexistenţei non-violente*.

(Inter)mediate pe/de filiera sibiană numită, desemnele RO sînt reluate şi adîncite de (pe-atunci-*doar* cercetătorul republicii!) Mihail Neamţu[13] cel care, cu interes pentru perspectiva propusă de studiul de faţă, (între)vedea posibila receptare a mesajului mişcării cu reflex în/la uzul/abuzul meta-naraţiunilor, în sensul lyotardian al miturilor de legitimare şi al renunţării milbank-iene la pretenţia de obiectivitate absolută a ştiinţelor natural-sociale, sincronicitate non-coincidenţială arondată cunoaşterii instrumentale şi tehnocratismului ca agenţi ai capitalismului. Sau, curajos, *lectura* în semnalele mişcării, o anume *conivenţă* (ne-numit hutcheoniană) *cu ironica distanţare postmodernă*!

În cheia analitică propusă de M. Neamţu, glisarea accentului dinspre hermeneutica analogiei iconice în/spre partitura imperativului domestic al înstăpînirii (cel tradus prin evidenţele livrate de Grotius sau Hobbes) – poate fi

[11] William Cavanaugh, *Theopolitical Imagination*: *Discovering the Liturgy as a Political Act in an Age of Global Consumerism*, New York, T & T Clark, 2002.

[12] Richard Arthur Davis, *Political church and the profane state in John Milbank and William Cavanaugh*, teză de doctorat, The University of Edinburgh, 2013.

[13] Mihail Neamţu, *Ultima instanţă: teologia. Manifestul „post-secular" al lui John Milbank*, in „Studia theologica" I, 1/2003, 32-53.

BDD-A19532 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:20:50 UTC)

acceptată drept marcă tipic-juridică a comunitarismul creştin şi receptată drept voluntarism politic accentua(n)t.

Admisă drept modalitate de amenajare a *polis*-ului (de sorginte machiavelli-ană), filosofia RO repune în circuit linearitatea iregulară a timpului şi asimbolia neomogenă a spaţiului, cu rezultat într-un concept-la-limită de echivalare a anarhismului despotic cu „teodiceea socială", direcţie etichetată de M. Neamţu drept *pas înapoi* dar şi *peste* creştinismul tradiţional. „Promovarea dorinţei în sine" se transformă într-un stimul al *plus-schimbării*, iar socialul nu poate *văzut* şi nici *citit* (*re-lecturat*) disjunct de antinomia *societate/individ*, aceasta din urmă mediată (la rîndul său) de o reflecţie transcendentală particulariza(n)tă.

Alexandru Racu[14] recunoaştea deopotrivă în cazul lui John Milbank şi a lui Vladimir Lossky, operarea cu efectul de funcţionabilitate al unei ontologii sociale de valorificare a libertăţii şi a societăţii, ca mărci autentice ale *ontologiei creştine.*

Suscitate de o atare opinie conjugată, ofertele analitice ale lui A. Racu nu puteau evita (re)considerarea legitimităţii inividualismului liberal (filtrat prin revelaţia creştină a persoanei şi a libertăţii) drept *deturnare eretică* a sensului termenului *ortodox* deferit categoriile numite; pentru că erezia liberală este intrinsec legată de reperele protestantismului, tributare în accepţia lui Mircea Platon[15] unei specializări ideologice ale tradiţiei creştine.

În cheie milbank-iană, nihilismul postmodern poate fi receptat ca ipostază directă şi constantă a liberalismului, cu menţiunea absolut necesară aceea de a accepta (pînă la capăt) sensul in-direct al lui *ortodox*, îndepărat de dogmatic şi liturgic şi re-pus în conjuncţie cu „integritatea credinţei apostolice şi a tradiţiei patristice, zguduită din temelii abia o dată cu Reforma protestantă"[16].

În loc de concluzii: politica Radical Orthodoxy – *pro- iect, -gram, -spectivă*

Cu intenția de a repoziționa desemnul „la început a fost secularismul" în tiparul unei alte/noi relaționări stabilite între raționea secularizată și religie, Jürgen Habermas[17] semnala avertizant necesitatea unei *corecturi a secularizării*, ținînd cont de epuizarea resurselor sale culturale și de funcționarea deficitară a acesteia, în lipsa activării componentelor normative de sorginte religioasă; de fapt, se impunea o reevaluare a problemelor sale empiric-deschise și tratarea cu seriozitate a fenomenului interiorității, apreciat inclusiv ca o provocare cognitivă[18], prin

[14]Alexandru Racu, *Hristologia Ortodoxă şi Ideologiile Politice ale Modernităţii,* http://alexandruracu. wordpress.com/2011/05/17/hristologia-ortodoxa-si-ideologiile-politice-ale-modernitatii/, accesat la 13 octombrie 2014.

[15] Mircea Platon, *Pentru o politică la scară umană,* Centrul de Analiză şi Dezvoltare Instituţională Eleutheria (CADI), http://www.cadi.ro/index.php/vizualizare/articol/publicatii/152, accesat la 1 octombrie 2014.

[16] Mihail Neamţu, *op. cit.*, p. 32-53.

[17] Vezi, pentru mai multe detalii, Andrei Marga, *Filosofia lui Habermas*, Editura Polirom, Iaşi, 2006.

[18] Jürgen Habermas, Joseph Ratzinger, *Dialectica secularizării. Despre raţiune şi religie*, Editura Apostrof, Cluj, 2005.

BDD-A19532 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:20:50 UTC)

analiza resortului tradiţiilor religioase capabile de a determina *sensibilităţi* suficient de diversificate / diferenţiate[19].

Transferată în registru politic, o astfel de optică revalorizează complementar raţiunea secularizată şi religia – formulă comună de clarificare a temelor controversate ale spaţiului public, prin reînvestirea statului secularizat cu rolul de posesor al surselor culturale din care se alimentează, deopotrivă, conştiinţa normelor şi solidaritatea cetăţenilor.

Testată, interpretată şi evaluată corect, *politica Radical Orthodoxy* pare a admite premisa habermas-iană, potrivit căreia actualitatea/timpul modernităţii a expirat şi valabilitatea acesteia a fost depăşită, sugerînd forţat însă o anumită corelaţie metafizico-filosofică.

Ideea enunţată este dependentă de contextul în care, după părerea lui Kurt Hübner[20], teologia şi metafizica nu mai pornesc de la acelaşi raţionament atunci cînd expun/ re-narează concepţia despre Dumnezeu şi problematica/istoria acestei lumi, în condiţiile în care, pannenberg-ian[21], relaţia de solidaritate critică filosofie-teologie ar indica trecerea de la „metafizică înnoită“ la o „teologie filosofică“.

Revăzînd inventarul punctelor tari ale *pro-iectului Radical Orthodoxy*, o primă constatare ar avea în vedere faptul că această mişcare/curent de idei nu este altceva decît o (re-)estimare a reflexelor reconfigura(n)te ale unei ideologii nihilocentrice asumate ca proiect al postmodernismului; în fond, s-a concretizat un demers care a consemnat (dar nu a remediat) predilecţia actuală a filosofiei pentru ne-dat şi des-fondat, apreciere constatativă prin care Sloterdijk[22] explica apetenţa pentru (re)interpretarea (ocazională) a orizontului precizat de nihilismul motivaţional.

Astfel, în opinia lui Lyotard[23], *pro-gramul* nu poate face notă discordantă faţă de tentativa de reamplasare a trăsăturilor sale de fundamentare în/pe solul *condiţiei postmoderne,* în ideea re-emiterii unor conexiuni regăsite în/ prin tripla fază a derivărilor lui pro (-iect, -gram, -spectivă), cu implicaţii directe în dialectica spiritului, în hermeneutica sensului, în emanciparea subiectului raţional şi în continuarea mai insistentă, pe filieră heidegger-iană, de depăşire a metafizicii în spaţiul propriei crize.

O atare constatare vizează semnalul/mesajul – resimţit dinspre tendinţa paralogică a *pro-spectivei* RO – capabil de a opera (per)mutări în pragmatica cunoaşterilor – „savoirs”, prin re-construcţia şi re-semnificarea postmodernismului, ca (altă)reacţie teologic- cultural- filosofică.

---

[19] *Ibidem*, p. 93.

[20] K. Hübner, *Glaube und Denken. Dimensionen der Wirklichkeit,* Tübingen, 2001.

[21] W. Pannenberg, *Ein theologischer Rückblick auf die Metaphysik*, Bd. I, Göttingen, 1999.

[22] Peter Sloterdijk, *Eurotaoism. Contribuţii la o critică a cineticii politice,* Editura Design & Print, Cluj, 2004.

[23] Jean Fr. Lyotard, *Condiţia postmodernă: raport asupra cunoaşterii,* Editura Babel, Bucureşti, 1993.

BDD-A19532 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:20:50 UTC)

Bibliografie

Cavanaugh, William, *Theopolitical Imagination*: *Discovering the Liturgy as a Political Act in an Age of Global Consumerism*, New York, T & T Clark, 2002

Cavanaugh, William, *Torture and the Eucharist: Theology, Politics, and the Body of Christ*, Oxford: Blackwell Publishing, 1998

Habermas, Jürgen, Joseph Ratzinger, *Dialectica secularizării. Despre raţiune şi religie*, Editura Apostrof, Cluj, 2005

Hutcheon, Linda, *Politica postmodernismului*, Editura Univers, București, 1997

Hübner, K., *Glaube und Denken. Dimensionen der Wirklichkeit*, Tübingen, 2001

Lyotard, Jean Fr., *Condiţia postmodernă: raport asupra cunoaşterii*, Editura Babel, București, 1993

Milbank, John, Catherine Pickstock și Graham Ward, *Radical Orthodoxy: A New Theology*, Routledge, NY, 1999

Milbank, John, *The Word Made Strange*, Blackwell, Oxford, 1997

Milbank, John, *Theology and Social Theory: Beyond Secular Reason*, Blackwell, Oxford, 1993

Neamţu, Mihail, *Ultima instanţă: teologia. Manifestul „post-secular" al lui John Milbank*, în „Studia theologica" I, 1/2003, 32-53

Pickstock, Catherine, *After Writing: On the Liturgical Consummation of Philosophy*, Blackwell, Oxford, 1997

Smith, James K.A., *Introducing Radical Orthodoxy. Mapping a Post-Secular Theology*, Baker Books, 2004

BDD-A19532 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 08:20:50 UTC)